

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บทนี้จะกล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีใน 4 ด้าน

1.1 หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

1.2 การจัดการเรียนการสอน

1.3 สื่อการเรียนการสอน

1.4 การวัดผลและประเมินผล

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีใน 4 ด้านดังกล่าว ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกัน

3. เพื่อศึกษาความต้องการของครูสอนอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ใน 4 ด้านดังกล่าว

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนอิสลามศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการ

พัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานี ปีการศึกษา 2552 จำนวน 228 คน จาก 73 โรงเรียน

2. เครื่องมือในการวิจัย

1) รูปแบบของเครื่องมือ

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบบสอบถาม นี้ได้ดัดแปลงคำถามมาจากวิทยานิพนธ์ของ (สิทธิศักดิ์ เจ๊ะสารี, 2543 ; นงลักษณ์ หะยีมะสาและ , 2540 ; เกลิมพล และซัน , 2550 ; ชูไมยะห์ สาและ, 2551 ; ณรงค์กร ชำนาญเวช, 2536) ซึ่งจะใช้กับครูสอนอิสลามศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีในรายด้านทั้ง 4 ด้านคือ

1. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
3. สื่อการเรียนการสอน
4. การวัดผลและประเมินผล

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ในรายด้านทั้ง 4 ด้านที่ กล่าวมา

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองถึงครูสอนอิสลามศึกษา จำนวน 228 ฉบับ ตอบแบบสอบถามและส่งคืนมา จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผลในการศึกษาค้นคว้า

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีในรายด้านทั้ง 4 ด้าน วิเคราะห์โดยวิธีการสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน แล้วหาค่าความถี่เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล

5.1 สรุปผลการวิจัย

ปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัญหาของของครูอิสลามศึกษาในการดำเนินการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ในรายด้านทั้ง 4 ด้านดังนี้

1.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่า สภาพปัญหาการดำเนินการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา โรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองระบบ โดยภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ

1.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่า สภาพปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษาโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองระบบ โดยภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 12 รายการ และอยู่ในระดับน้อย 1 รายการ

1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่าสภาพปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษาโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองระบบโดย

ภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 8 รายการ ระดับปานกลาง 5 รายการ และอยู่ในระดับน้อย 3 รายการ

1.4 ด้านการวัดและประเมินผล ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่าสภาพปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษา โรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองระบบโดยภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ

2.ผลการเปรียบเทียบปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิต่างการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกัน

2.1 ปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ที่มีเพศที่ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ที่มีอายุต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ที่มีวุฒิต่างการศึกษาด้านสามัญต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.4 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ที่มีวุฒิต่างการศึกษาด้านศาสนาต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.5 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ที่มีประสบการณ์สอนที่ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.6 สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ที่สอนระดับช่วงชั้นที่ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3.ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีทั้ง 4 ด้านดังนี้

3.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีความต้องการมากที่สุดคือ อบรมด้านหลักสูตรแบบเข้มเพื่อความเข้าใจและพัฒนาผู้สอน รองลงมาคือ จัดและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานของนักเรียน ส่วนด้านที่มีความต้องการที่น้อยที่สุดคือ จัดส่งหลักสูตรแบบเข้มให้ครบทุกโรงเรียนที่เปิดหลักสูตรนี้

3.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ นำเทคนิคใหม่ๆที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือ อบรมเชิงปฏิบัติการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนต้องการที่น้อยที่สุดคือ ต้องการห้องอิสลามศึกษา อยากให้ครูจบเฉพาะด้านในวิชาที่สอน และจัดทำแผนการสอนที่มีคุณภาพครบทั้ง 3 ด้าน จิตพิสัย พุทธพิสัย ทักษะพิสัย

3.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ รองลงมาต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเสียง เครื่องเล่นซีดี เป็นต้น ส่วนต้องการที่น้อยที่สุดคือ จัดแสดงนิทรรศการสื่อ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์

3.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความต้องการมากที่สุดคือ คู่มือการวัดและประเมินการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกระดับการศึกษา รองลงมาคือ จัดอบรมวิธีการวัดและประเมินผลให้แก่ครูสอนอิสลามศึกษา ส่วนต้องการที่น้อยที่สุดคือ ใช้มาตรฐานเดียวกันในการประเมินทุกวิชา วัดและประเมินตามสถานศึกษากำหนด ทดสอบผู้เรียนทั้งก่อนและหลังเรียน วัดและประเมินให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดระเบียบการวัดและประเมินผลให้เป็นไปแนวทางเดียวกันทุกโรงเรียน ต้องประเมินให้ครบ 3 ด้าน พุทธพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และประเมินทุกคาบหลังจากการเรียนการสอน

5.2 การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1.ระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิตยา มัสเอยะ (2545) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในทัศนะผู้บริหารและครูสอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิมจังหวัดยะเชงเทรา พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา ในทัศนะผู้บริหารและครูสอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม จังหวัดยะเชงเทรา โดยรวมและรายด้าน พบว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นูริยะ รัศมีปราษฎ์(2551) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตร อิสลามศึกษา(อิตีดาอียะฮฺ) พ.ศ.2540 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าปัญหาการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรอิสลามศึกษา (อิตีดาอียะฮฺ) พ.ศ.2540 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามความเห็นของหัวหน้างานวิชาการและครูสอนอิสลามศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาดา เรืองคำ(2547) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอน วิชาพลศึกษา โดยรวมและรายด้านตามความคิดเห็นของครูพลศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับปานกลาง

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับหลักสูตรของโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามในโรงเรียนของรัฐ หรือ แบบเข้ม เนื่องจากว่าเป็นหลักสูตรที่เพิ่งเปิดใหม่และมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่คล่องตัว และประสบปัญหาในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อที่เหมาะสม การวัดและประเมินผล ทั้งนี้ครูอิสลามศึกษาบางส่วนเริ่มได้รับการแนะนำ และอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถึงรายละเอียดของหลักสูตรและวิธีการนำไปใช้หลักสูตร วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การผลิตและการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล เป็นผลทำให้เริ่มมีการพัฒนาการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาครูสอนอิสลามศึกษาให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีการสอน สามารถจัดประการณ์การเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนเพื่อบรรลุ

ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ในประเด็นดังกล่าวนี้ อิบญามอะฮ์ (Ibn Jama'ah, อ้างถึงในซอลีซะห์ หะยีสะมะแอ, 2551 : 187) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดีว่า จะต้องมีความเชี่ยวชาญและเข้าใจในสาขาวิชาที่สอน มีความเข้าใจทางด้านการศึกษาทั่วไปและคุ้นเคยกับสาขาวิชาต่างๆ มีความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับผู้เรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคลและข้อจำกัดของพวกเขา สอดคล้องกับ อันนะฮฺลาวี (al-Nahlāwī, 1983 : 173 – 175) ที่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของครูว่า จะต้องมีการพัฒนาตนเองด้วยการคว้าหาความรู้ใหม่ๆอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้เพียงพอในเนื้อหาวิชาที่สอน ทั้งนี้เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเชื่อถือนในตัวครู และครูจะต้องมีความเชี่ยวชาญในการเลือกใช้วิธีการสอนที่หลากหลายอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับ อันมุคบีล (al-Muqbil, 1983 : 173 – 175) ที่ได้กล่าวในประเด็นเดียวกันนี้ว่า ครูต้องสามารถควบคุมนักเรียนและชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง พร้อมกับสามารถเลือกวิธีแก้ปัญหาต่างๆในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม มีความรู้ที่เพียงพอในเนื้อหาวิชา เทคนิค และสื่อการสอน สามารถปรับใช้สิ่งดังกล่าวอย่างเหมาะสม

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกัน มีทัศนะไม่แตกต่างกัน

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับหลักสูตรตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ เนื่องจากเป็นหลักสูตรใหม่ อีกทั้งความไม่พร้อมของสื่อในการจัดเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบกับครูอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ยังคนใช้วิธีการสอนแบบเดิม คือ บรรยายตามหนังสือเรียน ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่ได้รับการปลูกฝังและถ่ายทอดกันมา

3. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีทั้ง 4 ด้านดังนี้

ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีความต้องการมากที่สุดคือ อบรมด้านหลักสูตรแบบเข้มเพื่อความเข้าใจและพัฒนาผู้สอน ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ ยังไม่มีความคุ้นเคยกับเนื้อหาหลักสูตร ทำให้เกิดปัญหาในการทำ ความเข้าใจและวิธีการนำไปใช้ เพราะหลักสูตรเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน การเตรียมสื่อที่เหมาะสม อีกทั้งยังเป็นหลักในการวัดและประเมินผลประเมินผล

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ นำเทคนิคใหม่ๆที่หลากลายในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของมูฮัมมัดนาเซ สามะ (2552 : 108) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ผลวิจัยพบว่าปัญหาด้านการดำเนินการสอนที่พบมากที่สุดคือ ขาดเทคนิค จิตวิทยาและประสบการณ์การสอนที่สามารถดึงดูดทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้

ด้านสื่อการเรียนการสอนมีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล และชัน (2550 : 120) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า สื่อมีน้อยไม่หลากหลายขาดความทันสมัย ครูอิสลามศึกษายังไม่เข้าใจมากพอเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน และสอดคล้องกับอามีเนาะ มามู (2544 : 132) ได้ทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า สื่ออิสลามศึกษามีไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการผลิตสื่อ และงบประมาณได้รับจัดสรรน้อย

ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความต้องการมากที่สุดคือ คู่มือการวัดและประเมินการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุมัยะห์ สาและ (2550 :113) ได้ทำวิจัยเรื่องบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า สำหรับบทบาทที่คาดหวังมากที่สุด คือต้องการให้มีแบบวัดและประเมินผลผู้เรียนที่เป็นมาตรฐาน สามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับ และมีการวัดและประเมินผลในระดับเขตพื้นที่ จังหวัด และระดับชาติ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนทั้งด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านสื่อ

การเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จึงขอเสนอให้ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดซื้อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ ทันสมัยและหลากหลาย เหมาะสมกับวัยผู้เรียน พร้อมจัดอบรมและสัมมนาครูสอนอิสลามศึกษาเกี่ยวกับการผลิตและใช้สื่ออย่างถูกต้อง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. ผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำไปใช้แก่ครูสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลักสูตรอิสลามศึกษาแกนกลาง 2551 ที่เพิ่งประกาศใช้ในโรงเรียนที่ร่วมโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ และจัดส่งหลักสูตรให้ทั่วถึง

3. ผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลแก่ครูอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับ โรงเรียนควรใช้แนวการวัดและประเมินผลตามคู่มือที่เขตพื้นที่จัดให้ ทั้งนี้เพื่อให้การวัดและประเมินผลเป็นบรรทัดฐานเดียวกัน

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐระหว่างจังหวัดที่เปิดสอนตามหลักสูตรนี้สอน

3. ควรศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามทัศนะของนักเรียนและผู้ปกครอง